

Positive and Negative Dimensions of Resistance in the Conduct of the Prophets' Wives (Case Study: Surah al-Tahrim and the Views of Ayatollah Khamenei)

Aliasghar Akhondy

Akhondy, Ali asghar Assistant Professor of the Department of Islamic Studies, Shahrood University of Technology
ali15as51@yahoo.com

Bebnoosh Ajudani

Level 3 (Kharij-level equivalent) in Jurisprudence and Principles of Islamic Law, and Bachelor of Science in Applied Chemistry, at Imam Ja'far al-Sadiq (peace be upon him) Specialized Seminary School
Ajudani1800@gmail.com

Seyedeh Marzieh Mosavi

Graduated with Level 3 in Quranic Sciences Interpretation and a Bachelor's degree in Public Administration
marziehmosavi8799@gmail.com

Abstract

In the Qur'anic narratives of the prophets, women are not marginal figures but are presented as paradigms on either the side of truth or falsehood. This research aims to elucidate the theological dimensions of resistance in the conduct of prophets' wives, particularly in Surah al-Tahrīm, and to examine its reflection in the thought of the martyred leader Ayatollah Khamenei. Employing a descriptive-analytical method and a comparative approach among Qur'anic verses, authoritative exegeses, and his statements, the study reveals that positive resistance in believing women manifests through faith, humility, religious responsibility, and alignment with the divine guidance. In contrast, negative resistance in the story of Noah's and Lot's wives appears as ideological betrayal, detachment from the truth front, and failure to support the prophetic mission. Verse 10 of Surah al-Tahrīm emphasizes individual responsibility, nullifying familial affiliation in salvation, and establishing faith and righteous deeds as the criteria for felicity. According to the verse analysis and the leader's viewpoint, the key indicators of anti-resistance are: turning away from truth, non-alignment with divine leaders, and leaning toward falsehood. These models offer significant potential for reinterpreting the resistance-oriented identity of Muslim women in the contemporary era.

Keywords: Theology of Resistance, Wives of the Prophets, Surah al-Tahrim, Ayatollah Khamenei, Quranic Narratives.

**الأبعاد الإيجابية والسلبية للمقاومة في سيرة أزواج الأنبياء
(دراسة حالة: سورة التحريم وآراء آية الله الخامنه اي)**

علي أصغر آخوندي

أستاذ مساعد في قسم الدراسات الإسلامية، جامعة شاهرود للتكنولوجيا

ali15as51@yahoo.com

بهنوش أجوداني

المستوى الثالث (ما يعادل بحث الخارج) في الفقه وأصول، وبكالوريوس في الكيمياء التطبيقية، من
المدرسة التخصصية للإمام جعفر الصادق عليه السلام

Ajudani1800@gmail.com

سيدة مرضية موسوي

حاصلة على المستوى الثالث في تفسير علوم القرآن وبكالوريوس في الإدارة العامة
marziehmosavi8799@gmail.com

الملخص

يُقدّم القرآن الكريم في قصص الأنبياء النساء ليس في هامش الرواية، بل كقدوات في
جبهة الحق أو الباطل. يهدف هذا البحث إلى تبين الأبعاد اللاهوتية للمقاومة في
سلوك زوجات الأنبياء، خاصة في سورة التحريم، ودراسة انعكاسها في فكر القائد
الشهيد آية الله الخامنئي، باستخدام المنهج الوصفي-التحليلي والمقارن بين الآيات
والتفسيرات المعتمدة وبياناته. تُظهر النتائج أنَّ المقاومة الإيجابية لدى النساء المؤمنات
تتجلى في الإيمان، والخشوع، والمسؤولية الدينية، ومرافقة جريان الهدى؛ في مقابلها،
تبرز المقاومة السلبية في قصة زوجتي نوح ولو ط في خيانة اعتقادية، وانفصال عن جبهة
الحق، وعدم مرافقة الرسالة الإلهية. تؤكد الآية العاشرة من سورة التحريم استقلالية
المسؤولية الفردية، وتنفى تأثير الانتساب العائلي في الخلاص، وتجعل الإيمان والعمل
الصالح معيار الفلاح. بناءً على تحليل الآيات ورؤية القائد الشهيد، فإنَّ أهمَّ مؤشرات
ضدَّ المقاومة هي: الإعراض عن الحق، وعدم مرافقة القادة الإلهيين، والانحياز إلى جبهة
الباطل. توفر هذه النماذج قدرة كبيرة على إعادة قراءة هوية المرأة المسلمة المقاومة في
عصرنا الحاضر.

الكلمات المفتاحية: لاهوت المقاومة، أزواج الأنبياء، سورة التحريم، آية الله الخامنه اي،
القصص القرآني.

ابعاد ایجابی و سلبی مقاومت در رفتار همسران پیامبران (مطالعه موردی: سوره تحریم و آرای آیت الله خامنه ای)

علی اصغر آخوندی

فارغ التحصیل دکترای تخصصی، استادیار گروه معارف اسلامی دانشگاه صنعتی شاهرود
ali15as51@yahoo.com

بهنوش آجودانی

(نویسنده مسئول) دانش آموخته سطح ۳ رشته فقه و اصول و دانش آموخته کارشناسی شیمی کاربردی،
مدرسه علمیه تخصصی امام جعفر صادق (ع)
Ajudani1800@gmail.com

سیده مرضیه موسوی

دانش آموخته سطح ۳ رشته تفسیر علوم قرآنی و دانش آموخته کارشناسی مدیریت دولتی، مدرسه علمیه
تخصصی امام جعفر صادق (ع)
marziehmosavi8799@gmail.com

چکیده

قرآن کریم در قصص انبیا، زنان را نه در حاشیه روایت، بلکه به عنوان الگوهایی در جبهه حق یا باطل معرفی می کند. پژوهش حاضر با هدف تبیین ابعاد الهیاتی مقاومت در رفتار همسران پیامبران، به ویژه در سوره تحریم، و بررسی بازتاب آن در اندیشه رهبر شهید آیت الله خامنه ای، با روش توصیفی-تحلیلی و رویکرد تطبیقی میان آیات قرآن، تفاسیر معتبر و بیانات ایشان انجام شده است. یافته ها نشان می دهد که مقاومت ایجابی در زنان مؤمن با مؤلفه هایی چون ایمان، خشوع، مسئولیت پذیری دینی و همراهی با جریان هدایت تجلی می یابد؛ در مقابل، مقاومت سلبی در داستان همسران نوح و لوط در قالب خیانت اعتقادی، گسست از جبهه حق و عدم همراهی با رسالت الهی نمود پیدا می کند. آیه ۱۰ سوره تحریم با تأکید بر استقلال مسئولیت فردی، انتساب خانوادگی را در نجات انسان بی اثر دانسته و ایمان و عمل صالح را معیار رستگاری معرفی می کند. بر اساس تحلیل آیات و دیدگاه رهبر شهید، مهم ترین شاخص های ضد مقاومت عبارت اند از رویگردانی از حقیقت، عدم همراهی با رهبران الهی و گرایش به جبهه باطل. این الگوها ظرفیت مهمی برای بازخوانی هویت مقاومت محور زن مسلمان در عصر حاضر فراهم می آورند.
واژگان کلیدی: الهیات مقاومت، همسران پیامبران، سوره تحریم، آیت الله خامنه ای، قصص قرآنی.

مقدمه

قصص قرآنی افزون بر روایت تاریخ انبیا، عرصه‌ای برای تبیین سنت‌های الهی و ارائه الگوهای هدایت و ضلالت در حیات انسانی است. در این میان، زنان حاضر در قصص انبیا جایگاهی ویژه دارند؛ زیرا قرآن آنان را تنها در چارچوب روابط خانوادگی معرفی نمی‌کند، بلکه مواضع اعتقادی و نحوه مواجهه آنان با جبهه حق و باطل را به عنوان الگوهای تأثیرگذار در مسیر هدایت یا انحراف به تصویر می‌کشد. از این رو، مطالعه شخصیت و کنش این زنان می‌تواند ابعاد مهمی از مفهوم مقاومت را در منظومه فکری قرآن آشکار سازد.

مقاومت در منطق قرآن، ریشه در ایمان، توحید، صبر و پایداری بر حق دارد و معیار ارزش‌گذاری انسان‌ها نیز نه وابستگی‌های خانوادگی، بلکه موضع آنان در برابر حقیقت است. قرآن کریم در قصص زنان مرتبط با انبیا، هم الگوهای مقاومت ایجابی را در قالب ایمان، همراهی و وفاداری به مسیر هدایت و هم نمونه‌های مقاومت سلبی را در قالب مخالفت، خیانت اعتقادی و عدم همراهی با پیامبران ارائه می‌کند. این دوگانه قرآنی ظرفیت مناسبی برای فهم معیارهای الهی ارزیابی انسان‌ها و تبیین نسبت ایمان، مسئولیت و سرنوشت فراهم می‌آورد. اهمیت این موضوع در روزگار معاصر و در مواجهه جوامع اسلامی با چالش‌های هویتی و فرهنگی دوچندان است. در این میان، اندیشه رهبر شهید آیت‌الله خامنه‌ای با تأکید بر مفاهیمی چون مقاومت، کرامت انسانی و ایستادگی

در برابر سلطه، افق تازه‌ای برای بازخوانی ابعاد الهیاتی و تمدنی این آموزه قرآنی گشوده است.

با وجود پژوهش‌های متعدد درباره زنان در قرآن و مفهوم مقاومت، بررسی مستقل و منسجم ابعاد الهیاتی مقاومت در قصص همسران پیامبران با تکیه بر اندیشه رهبر شهید کمتر مورد توجه قرار گرفته است. از این رو، مسئله اصلی پژوهش حاضر تبیین ابعاد الهیاتی مقاومت در قصص همسران پیامبران، به ویژه آیات سوره تحریم، و تحلیل بازتاب آن در اندیشه رهبر شهید است. این پژوهش با روش توصیفی - تحلیلی و رویکرد تطبیقی میان آیات قرآن، تفاسیر معتبر و آثار و بیانات ایشان انجام شده و می‌کوشد ضمن تبیین شاخص‌های مقاومت و عدم مقاومت، ظرفیت‌های الهیاتی، اجتماعی و تمدنی این الگوهای قرآنی را برای جامعه اسلامی معاصر آشکار سازد.

یافته‌های پژوهش

آیات مربوط به همسران پیامبران و زنان حاضر در جریان نبوت نشان می‌دهد که قرآن آنان را فراتر از نقش خانوادگی، در نسبت با جبهه حق و باطل معرفی می‌کند. این شخصیت‌ها بازتاب‌دهنده ایمان، آزمون الهی، مسئولیت دینی و حمایت یا مخالفت با رسالت‌اند و در سرنوشت دینی و تاریخی جامعه نقش‌آفرینی می‌کنند.

ابعاد ایجابی مقاومت

۱. بعد ایمان، تقوا و صفات شایسته

یکی از ابعاد اساسی در قصص مربوط به همسران پیامبران، بازنمایی ایمان، تقوا و همراهی در صفات کمالی در مسیر عبودیت الهی است. تعبیر سه گانه «يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ»، «يَدْعُونَنا رَغَبًا وَرَهَبًا» و «كَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ» در آیه ۹۰ سوره انبیاء نشان می دهد که در منطق قرآن، خانواده نبوت با سه شاخصه مهم تعریف می شود: شتاب در خیر، توازن خوف و رجاء، و خشوع مستمر در برابر خداوند (طبرسی، بی تا، ج ۱۶، ص ۱۵۸؛ طباطبایی، ۱۳۷۸، ج ۱۴، ص ۴۴۶).

رهبر شهید نیز این شاخصه ها را این گونه تبیین کرده است که در قرآن، صرف انجام کار خیر کافی نیست، بلکه «مسارعت در خیر» مطرح است (خامنه ای، ۱۳۹۲/۰۹/۰۶)؛ یعنی مؤمن هنگامی که میدان خیر را شناخت، در آن درنگ و تعلل نمی کند (همان، ۱۳۹۵/۰۴/۰۲). همچنین ایشان توازن «رغبت» و «رهبت» را از عناصر اصلی حرکت مؤمنانه دانسته و تأکید می کنند که امید بدون ترس از غفلت و ترس بدون امید به رحمت الهی، هر دو موجب نقصان در سلوک ایمانی می شود (همان، ۱۳۹۰/۰۷/۲۱). از سوی دیگر، خشوع در این نگاه، حالتی درونی و پایدار در برابر خداوند است و نه صرفاً رفتاری مناسکی (همان، ۱۳۸۳/۰۲/۲۲؛ ۱۳۸۸/۰۵/۲۸؛ ۱۳۹۱/۰۳/۰۳).

از این رو، مقاومت ایجابی در این الگو در قالب پایداری برایمان، تقوا، دعا، استمرار در خیر و حفظ امید در شرایط دشوار تجلی می یابد

۲. بعد مسئولیت اجتماعی. دینی

در قرآن، همسران پیامبر اسلام ﷺ به سبب انتساب به خانه نبوت، دارای جایگاه ممتاز اما همراه با مسئولیت اجتماعی و دینی سنگین تری معرفی شده‌اند. این مسئولیت شامل رعایت وقار در گفتار، پرهیز از نرمش تحریک آمیز در سخن، دوری از تبرج و خودنمایی، و ایفای نقش در حفظ و انتقال معارف دینی است. این آموزه‌ها نشان می‌دهد که خانه نبوت صرفاً یک محیط خانوادگی نیست، بلکه کانون تعلیم و انتقال معارف الهی است (ر.ک: طبرسی، بی تا، ج ۲۰، ص ۱۰۲؛ ج ۲۰، ۱۰۷؛ طباطبایی، ۱۳۷۸، ج ۱۶، ص ۴۶۰؛ ج ۱۶، ص ۴۶۱؛ مکارم شیرازی، ۱۳۷۴، ج ۱۷، ص ۲۸۷).

این فرمان‌ها در مجموع، بر حفظ منزلت، وقار و الگو بودن همسران پیامبر ﷺ در جامعه اسلامی دلالت دارد که زنان مسلمان باید از این فرامین تبعیت کرده تا بتوانند در مسیر مقاومت همچنان حضوری فعال و با متانت و کرامت داشته باشند.

رهبر شهید در تفسیر اجتماعی این آیات، بر این نکته تأکید می‌کنند که خطاب مزبور اگرچه متوجه زنان پیامبر است، اما ملاک آن عام است و هرچه جایگاه اجتماعی و انتساب فرد به ساحت‌های دینی برجسته تر باشد، مسئولیت او نیز سنگین تر خواهد بود؛ از این رو، خطای صاحبان موقعیت، همانند خطای مردم عادی نیست و آثار اجتماعی گسترده تری دارد (پایگاه حوزه نت، ۱۳۹۸/۰۸/۰۹). ایشان همچنین عبارت «فلاتخضعن بالقول» را از مبانی حفظ

کرامت زن در برابر نامحرم دانسته و بر آن اند که اسلام، حضور اجتماعی زن را نفی نمی‌کند، اما این حضور باید با عزت، استقلال شخصیتی و پرهیز از تحقیر یا تذلیل زن همراه باشد (همان).

ایشان همچنین در تحلیلی تمدنی، «جاهلیت» در قرآن را صرفاً به معنای بی‌سوادی نمی‌دانند، بلکه آن را مجموعه‌ای از خلیات پست، ظلم، تبعیض، هرزگی جنسی، ابتذال اخلاقی و بی‌حیایی اجتماعی معرفی می‌کنند. از همین رو، ایشان تمدن غرب معاصر را در بسیاری از این ساحت‌ها «جاهلیت مدرن» می‌خوانند و بر ضرورت مقاومت فرهنگی در برابر آن تأکید می‌ورزند (خامنه‌ای، ۱۴۰۰/۱۲/۱۰).

از این منظر، وقار اجتماعی زنان مرتبط با خانه نبوت، بخشی از مقاومت فرهنگی در برابر الگوهای جاهلی است.

مفسرانی همچون طبرسی و طباطبایی در تفسیر آیه (وَإِذْ كُنَّا مِمَّا يَتْلُو بَيِّنَاتٍ مِّنْ آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ لَطِيفًا خَبِيرًا) (احزاب: ۳۴) معتقدند که خانه نبوت صرفاً محل سکونت نیست، بلکه کانون تعلیم، تذکر و انتقال معارف الهی به امت است (طبرسی، بی‌تا، ج ۲، ص ۱۱۴؛ طباطبایی، ۱۳۷۸، ج ۱۶، ۴۶۸).

رهبر شهید نیز بر این باور است که تعبیر «بیوتکن» نشان می‌دهد که خانواده و خانه، نخستین سنگرتبیین حق و پرورش هویت دینی‌اند؛ چنان که ایشان در بیانات متعدد، خانواده را کانون تولید و بازتولید عناصر مقاومت دانسته‌اند.

(خامنه‌ای، ۱۴۰۳/۰۹/۲۷؛ نیز ۱۳۹۸/۰۳/۱۴).

بعد سلبی مقاومت یا الگوی انحراف در برابر آزمون الهی

بعد دیگری که قرآن در قصص همسران پیامبران برجسته می‌کند، آزمون الهی و امکان انحراف در نزدیک‌ترین مناسبات خانوادگی است. در این چارچوب، انتساب به پیامبرانه تنها موجب مصونیت و نجات نمی‌شود، بلکه در صورت فقدان ایمان و همراهی با حق، مسئولیت انسان را سنگین‌تر می‌سازد. داستان همسران نوح و لوط نمونه‌ای روشن از تقابل ایمان و انحراف در بستر خانواده و تأکیدی بر اصل مسئولیت فردی در مسیر هدایت است.

قرآن برای تبیین وضعیت کافران و منافقان، سرنوشت همسران نوح و لوط را مثال می‌زند: (ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ كَفَرُوا امْرَأَتَ نُوحٍ وَامْرَأَتَ لُوطٍ كَانَتَا تَحْتَ عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِنَا صَالِحَيْنِ فَخَانَتَاهُمَا فَلَمْ يُغْنِيا عَنْهُمَا مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَقِيلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الدَّاخِلِينَ) (تحریم: ۱۰).

این دوزن با وجود زندگی در خانه و در کنار دو پیامبر بزرگ الهی، راه خیانت و نفاق را برگزیدند و از همراهی با آنان روی گردان شدند. نکته اساسی این روایت آن است که پیوند خانوادگی با انبیا هیچ‌گونه مصونیت در برابر عذاب الهی ایجاد نکرد و نتوانست مانع کیفر آنان شود. در نهایت، آنان در زمره دوزخیان قرار گرفتند؛ امری که نشان می‌دهد در منطق قرآن، انتساب به بزرگان دین و روابط سببی ارزشی در نجات ندارد و تنها ایمان و عمل صالح فرد معیار نهایی رستگاری

است (طبرسی، بی تا، ج ۲۵، ص ۱۵۴؛ طباطبایی، ۱۳۷۸، ج ۱۹، ص ۵۷۴؛ طبرسی، ۱۳۷۵، ج ۶، صص ۳۶۵-۳۶۶، بروجردی، ۱۳۶۶، ج ۷، ص ۱۹۵). لازم به ذکر است که مفسران، خیانت این دوزن را نه خیانت اخلاقی، بلکه خیانت در ایمان، افشای اسرار رسالت و همراهی نکردن با خط هدایت تفسیر کرده اند؛ از این رو، آیه ناظر به «خیانت عقیدتی» و «گسست از جبهه حق» است، نه انحراف در معنای عرفی آن (طبرسی، بی تا، ج ۲۵، ص ۱۵۴؛ طباطبایی، ۱۳۷۸، ج ۱۹، ص ۵۷۴). این آیه نشان می دهد که ملاک ارزش گذاری انسان در منطق قرآن، پیوند ایمانی و التزام به حقیقت است، نه نسبت خویشاوندی با اولیای الهی.

نکته اصلی این داستان این است که رابطه خانوادگی با انبیاء، هیچ مصونیتی در برابر عذاب الهی ایجاد نمی کند. این دوزن به دلیل انتخاب کفر، به سرنوشت سایر کافران دچار شدند و در روز قیامت نیز همراه آنان به دوزخ خواهند رفت. این یعنی در پیشگاه خداوند، نسب و ازدواج هیچ جایگاهی ندارد و تنها «ایمان و عمل صالح» فرد، ملاک اصلی نجات است (شاه عبدالعظیمی، ۱۳۶۳، ج ۱۳، صص ۲۳۱-۲۳۲، اشکوری، ۱۳۷۳، ج ۴، صص ۵۲۲-۵۲۳، کاشانی، بی تا، ج ۹، صص ۳۴۴-۳۴۵، رازی، ۱۴۰۸، ج ۱۹، صص ۳۰۵-۳۰۶، مکارم شیرازی، ۱۳۷۱، ج ۲۴، صص ۳۰۰-۳۰۲).

این آیه در مقام تبیین «ضد مقاومت» است؛ یعنی کسانی که علیرغم قرار گرفتن در بهترین بستر تربیتی (خانواده پیامبر)، راه کفر و خیانت را برمی گزینند. از

منظرالهیاتی، این آیه چند اصل مهم را تبیین می‌کند:

۱. استقلال مسئولیت فردی: هیچ انتساب خانوادگی (همسری با پیامبر) نمی‌تواند انسان را از عذاب الهی برهاند.
۲. محوریت ایمان و عمل: تنها ملاک نجات، التزام عملی به حقیقت است، نه ادعای انتساب.
۳. آزمون الهی در بستر نزدیک‌ترین روابط: قرآن نشان می‌دهد که سخت‌ترین آزمون‌ها ممکن است در درون خانه انبیا رخ دهد و این خود سنتی است برای عبرت دیگران.

بازخوانی آموزه‌های آیه در پرتو اندیشه رهبر شهید آیت‌الله خامنه‌ای

رهبر شهید در تبیین این آیه تصریح می‌کنند که قرآن برای معرفی نمونه انسان مؤمن و کافر، از زنان مثال می‌آورد و این خود نشان‌دهنده جایگاه مهم زن در هندسه معرفتی اسلام است. به تعبیر ایشان، همسر نوح و لوط در مقام نماد زن منحرف در درون خانواده معرفی شده‌اند (خامنه‌ای، ۱۳۹۰/۰۳/۰۱).

ایشان در تبیین این آیه تأکید می‌کنند که قرآن برای معرفی نمونه کفر، به جای چهره‌هایی چون فرعون و نمرود، از همسر نوح و همسر لوط یاد می‌کند؛ زنانی که با وجود برخورداری از زمینه کامل هدایت و زندگی در کنار دو پیامبر الهی، از این فرصت بهره نبردند. به تعبیر ایشان، «خیانت» در این آیه به معنای خیانت جنسی نیست، بلکه خیانت اعتقادی و مسلکی و نوعی انحراف از مسیر حق است. با

وجود تمام ظرفیت های هدایت، این دوزن راه کج را برگزیدند و رابطه همسری با پیامبران نیز نتوانست آنان را از عذاب الهی نجات دهد. ایشان نتیجه می گیرند که خداوند در داوری میان انسان ها، هیچ ملاحظه نسبی و عاطفی ندارد و ملاک صرفاً ایمان و عمل است؛ به گونه ای که حتی نزدیک ترین پیوندهای خانوادگی با انبیا نیز در صورت فقدان ایمان، مانع تحقق عذاب نخواهد شد (خامنه ای، ۱۷/۰۵/۱۳۸۳).

مقاومت سلبی در بستر قرآنی با نافرمانی از پیامبر، خیانت به ایمان و مخالفت با هدایت الهی تعریف می شود که به محرومیت از رحمت و همسویی با کافران می انجامد. در الهیات مقاومت، همسران نوح و لوط نمونه «ضد مقاومت» هستند؛ زیرا با وجود امکان همراهی با جریان هدایت، به جای حمایت، در برابر آن ایستادند و با افشای اسرار ورد پیام الهی، مسیر رسالت را تضعیف کردند. بنابراین، مقاومت در منطق قرآن تنها تقابل بیرونی نیست، بلکه التزام آگاهانه به حقیقت و همراهی فعال با هدایت الهی را نیز دربر می گیرد؛ از این روی تفاوتی یا مخالفت، مصداق روشن فقدان مقاومت محسوب می شود.

قرآن با طرح همسران نوح و لوط به عنوان «مثل للذین كفروا» نشان می دهد که نزدیکی به پیامبران بدون ایمان، نه تنها مصونیت نمی آورد، بلکه می تواند به سقوطی عمیق تر منجر شود. آنان آزمون الهی را شکستند و به جای تقویت جبهه حق، در تضعیف آن نقش یافتند؛ بنابراین عدم مقاومت در اینجا کنشی آگاهانه در برابر حقیقت است.

در پرتواندیشه رهبر شهید، همسران نوح و لوط نماد کسانی‌اند که با وجود فراهم بودن همه زمینه‌های هدایت، با سوء اختیار مسیر دیگری برگزیدند. تأکید ایشان بر باز بودن درهای رحمت الهی نشان می‌دهد که سقوط آنان ناشی از فقدان امکان هدایت نبود، بلکه نتیجه نپذیرفتن آگاهانه حقیقت و عدم همراهی با پیامبران بود. براین اساس، مؤلفه‌های اصلی مقاومت سلبی در این الگو شامل گسست از جبهه حق، خیانت اعتقادی، ترجیح باطل بر حقیقت و عدم ایفای نقش حمایتی در مسیر رسالت الهی است.

از آنچه گفته شد می‌توان چهار مؤلفه «ضد مقاومت» را استخراج کرد که عبارت‌اند:

۱. عدم التزام به حقیقت با وجود شناخت آن؛
۲. عدم همراهی با رهبران الهی در میدان هدایت؛
۳. همکاری مستقیم یا غیرمستقیم با جبهه باطل؛
۴. اتکای نادرست به جایگاه‌ها و انتساب‌های ظاهری به جای ایمان و عمل صالح.

نتیجه‌گیری

این پژوهش نشان داد که قرآن کریم در قصص همسران پیامبران، دو الگوی الهیاتی از مقاومت ارائه می‌دهد: مقاومت ایجابی که با شاخصه‌هایی چون ایمان، تقوا، مسئولیت اجتماعی و حفظ کرامت در سوره احزاب تجلی یافته، و

مقاومت سلبی (ضدمقاومت) که در سوره تحریم با داستان همسران نوح و لوط به تصویر کشیده شده است. در الگوی دوم، رابطه خانوادگی با پیامبران هیچ مصونیتی ایجاد نمی‌کند و تنها ملاک نجات، ایمان و عمل صالح فردی است. خیانت اعتقادی، گسست از جبهه حق و عدم همراهی با هدایت، مؤلفه‌های اصلی ضدمقاومت در این داستان‌ها هستند.

رهبر شهید آیت‌الله خامنه‌ای با تفسیر این آیات، بر استقلال مسئولیت فردی و نقش آگاهانه زن در مسیر حق تأکید کرده و همسران نوح و لوط را نماد کسانی می‌داند که با وجود همه زمینه‌های هدایت، راه انکار را برگزیدند. از این منظر، بازخوانی این الگوهای قرآنی می‌تواند در تبیین هویت مقاومت‌محور زن مسلمان و مقابله با جاهلیت مدرن در شرایط معاصر کارآمد باشد.

منابع و مآخذ

قرآن کریم.

۱. ابوالفتوح رازی، حسین بن علی (۱۴۰۸ق). روض الجنان و روح الجنان فی تفسیر القرآن. مشهد: آستان قدس رضوی، بنیاد پژوهش‌های اسلامی.
۲. شکوری، محمد بن علی (۱۳۷۳). تفسیر لاهیجی. تهران: دفتر نشر داد.
۳. بروجردی، محمد ابراهیم (۱۳۶۶). تفسیر جامع. تهران: کتابخانه صدر.
۴. جوادی آملی، عبدالله (۱۳۹۷). توحید در قرآن. قم: مؤسسه اسراء.
۵. شاه عبدالعظیمی، حسین (۱۳۶۳). تفسیر اثنی عشری. تهران: میقات.
۶. طباطبایی، سید محمد حسین (۱۳۷۸). تفسیر المیزان. مترجم: سید محمد باقر موسوی همدانی. قم: دفتر انتشارات اسلامی.
۷. طبرسی، فضل بن حسن (بی‌تا). ترجمه تفسیر مجمع البیان. تهران: فراهانی.
۸. طبرسی، فضل بن حسن (۱۳۷۵). ترجمه تفسیر جوامع الجامع. مترجم: علی عبدالحمیدی. مشهد: آستان قدس رضوی، بنیاد پژوهش‌های اسلامی.
۹. کاشانی، فتح‌الله بن شکرالله (بی‌تا). منهج الصادقین فی إلزام المخالفین. تهران: کتابفروشی اسلامیه.
۱۰. مکارم شیرازی، ناصر و همکاران (۱۳۷۴). تفسیر نمونه. تهران: دارالکتب الاسلامیه.
۱۱. خامنه‌ای، سید علی (سال‌های مختلف). بیانات در دیدارهای مختلف

درباره زن، خانواده، مقاومت و سبک زندگی اسلامی. تهران: دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای.

منابع الکترونیکی:

۱۲. پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله العظمی

خامنه‌ای. www.khamenei.ir.